

SKLEP SODIŠČA PRVE STOPNJE (tretji senat)

z dne 14. septembra 2005*

V zadevi T-140/04,

Adviesbureau Ehcon BV, s sedežem v Reeuwijku (Nizozemska), ki jo zastopa M. Goedkoop, odvetnik,

tožeča stranka,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopata L. Parpala in E. Manhaeve, zastopnika, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

tožena stranka,

katere predmet je odškodninska tožba za povračilo škode, ki jo je domnevno utrpela tožeča stranka zaradi zavrnitve njene ponudbe v okviru razpisa, objavljenega 10. avgusta 1996 (UL C 232, str. 35), za zbiranje ponudb za storitve v povezavi z Direktivo Sveta 80/778/EGS z dne 15. julija 1980 o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi (UL L 229, str. 11),

* Jezik postopka: nizozemščina.

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (tretji senat),

v sestavi M. Jaeger, predsednik, V. Tiili, sodnica, in O. Czúcz, sodnik,

sodni tajnik: H. Jung,

sprejema naslednji

Sklep

Dejansko stanje

- ¹ Komisija je 10. avgusta 1996 v *Uradnem listu Evropskih skupnosti* (UL C 232, str. 35) objavila razpis za zbiranje ponudb za storitve v povezavi z Direktivo Sveta 80/778/EGS z dne 15. julija 1980 o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi (UL L 229, str. 11) (v nadaljevanju: javni razpis). Postopek bi se moral končati s sklenitvijo začetne enoletne pogodbe z možnostjo podaljšanja za dve leti, če bi jo izvajalec v celoti izpolnil. Predmet pogodbe je bilo zagotavljanje tehnične in znanstvene podpore skupini „Pitna voda“ v enoti „Varstvo voda, ohranjanje tal in kmetijstvo“ v generalnem direktoratu „Okolje, jedrska varnost in civilna zaščita“ v okviru predloga za revizijo zgoraj navedene direktive.

- 2 Razpisni postopek bi moral v skladu s tehnično prilogo potekati v dveh fazah.

- 3 V prvi fazi je potekala izbira ponudnikov, ki so morali izpolnjevati ta merila:
  - ponudniki so morali biti fizične ali pravne osebe in to dokazati z uradnimi registracijskimi dokumenti ali registrskimi številkami;

  - kot dokazila o svojem gospodarskem in finančnem položaju so morali predložiti bančna poročila in/ali bilance stanja ali njihove izvlečke;

  - kot dokazila o potrebnih izkušnjah na področju hidroloških raziskav so morali predložiti potrdila o usposobljenosti, reference o izvedenih delih in sestavo predlagane skupine, vključno z življenjepisi članov skupine;

  - imeti so morali potrebno mrežo za pokrivanje vseh držav članic Unije.

- 4 Na koncu druge faze je bilo naročilo oddano enemu od predhodno izbranih ponudnikov na podlagi teh meril:
  - oblike, jasnosti in kakovosti ponudbe;

— poznavanja in razumevanja tehničnih zahtev dela (dokazane potrebne izkušnje na področju hidrologije s potrdili o usposobljenosti, referencami o izvedenih delih in sestavo predlagane skupine, vključno z življenjepisi članov skupine);

— cene ponudbe.

- 5 Tožeča stranka je ponudbo predložila septembra 1996.

- 6 Komisija je z dopisom z dne 7. januarja 1997 tožečo stranko obvestila, da njena ponudba ni bila izbrana.

- 7 Tožeča stranka je z dopisi z dne 13. in 31. januarja ter 15. februarja 1997 pozvala Komisijo, naj ji sporoči razloge za zavrnitev ponudbe.

- 8 Komisija je na to prošnjo odgovorila z dopisom z dne 13. marca 1997 in navedla, da je bila ponudba tožeče stranke izločena, ker ni imela potrebnih izkušenj s področja hidroloških raziskav, kar je bil pogoj iz tehnične priloge, ter dodala, da je iskala ponudnike, ki so imeli izkušnje na področju raziskav, razvoja in načrtovanja opreme za čiščenje vode. Poleg tega naj bi tožeča stranka slabo poznala in pokrivala celotno Unijo, čeprav ta dejavnik ni bil odločilen.

- 9 Tožeča stranka je z dopisom z dne 20. marca 1997 sporočila Komisiji, da je po eni strani iz predložene dokumentacije razvidno, da ima veliko izkušenj s področja raziskav voda in sistemov za čiščenje pitne vode, in da po drugi strani izkušnje s področja raziskav, razvoja in načrtovanja opreme za čiščenje vode niso bile navedene med merili v tehnični prilogi.
- 10 Komisija je z dopisom z dne 10. aprila 1997 sporočila tožeči stranki, da je treba izraz „potrebne izkušnje s področja hidroloških raziskav“ razumeti tako, da vključuje izkušnje s področja načrtovanja opreme za čiščenje vode. Komisija naj bi namreč pričakovala od ponudnikov, da bodo dopolnili izkušnje, ki so jih njeni uslužbenci že imeli s področja vodnega upravljanja in predpisov, zlasti s področja tehničnih in finančnih posledic standardov, ki jih je predlagala Komisija za nekatere kemične snovi, in s področja načrtovanja in delovanja opreme za čiščenje vode. Poleg tega je opozorila, da je bila ponudba tožeče stranke zelo šibka v zvezi z merilom o poznavanju in pokrivanju Evropske unije.
- 11 Leta 1997 je tožeča stranka vložila pritožbo pri evropskem varuhu človekovih pravic. Pritožba je bila zavrnjena z odločbo z dne 3. decembra 1997. Tožeča stranka je z dopisoma z dne 7. decembra 1997 in 20. februarja 1998 varuha človekovih pravic pozvala, naj znova preuči svoje stališče. Ta predlog je bil zavrnjen 24. marca 1998. Tožeča stranka je z dopisoma z dne 30. marca 1998 in 12. januarja 1999 še enkrat pozvala varuha človekovih pravic, naj znova preuči svoje stališče. Ta predlog je bil zavrnjen 6. maja 1999.
- 12 Tožeča stranka se je z dopisom z dne 20. septembra 1999 obrnila na predsednika Komisije, da bi dosegla povračilo škode, ki naj bi jo utrpela, in prosila za dostop do dokumentacije v zvezi z javnim razpisom. Ta predloga sta bila zavrnjena z dopisom z dne 11. januarja 2000.

- 13 Tožeči stranki je uspelo z lastnimi sredstvi pridobiti ponudbo enega od ponudnikov, družbe EDC, ki je bila izbrana v prvi fazi in ki naj ne bi dokazala izkušenj s področja načrtovanja opreme za čiščenje vode, zato je pri varuhu človekovih pravic 22. julija 2000 znova vložila pritožbo. Varuh človekovih pravic je z dopisom z dne 15. februarja 2001 sporočil tožeči stranki, da je pozval Komisijo, naj mu do 31. marca 2001 predloži določene informacije. Komisija je tej zahtevi ugodila.
- 14 Varuh človekovih pravic je 22. oktobra 2001 sprejel odločbo v zvezi s pritožbo tožeče stranke z dne 22. julija 2000 (v nadaljevanju: odločba varuha človekovih pravic). V tej odločbi je varuh človekovih pravic po eni strani menil, da postopek izbire ni bil pregleden, saj se je Komisija oprla na merilo, ki ni bilo navedeno v javnem razpisu, in po drugi strani, da je Komisija s tem, da je na koncu prve faze izbrala ponudbi dveh ponudnikov (družb EDC in Eunice), ki nista dokazala izkušenj s področja načrtovanja čistilnih naprav za vodo, tožečo stranko neenako obravnavala. Varuh človekovih pravic je sklenil, da sta oba primera nepravilnosti zaslužila kritiko.
- 15 Tožeča stranka je z dopisom z dne 12. novembra 2001 na Komisijo naslovila nov odškodninski zahtevek. Komisija je zahtevek zavrnila z dopisom z dne 31. januarja 2002.
- 16 Tožeča stranka je v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 25. marca 2002 na podlagi člena 94(2) Poslovnika Sodišča prve stopnje vložila predlog za brezplačno pravno pomoč za namen vložitve odškodninske tožbe zoper Komisijo.

17 Predlog je bil zavrnjen s sklepom predsednika drugega senata Sodišča prve stopnje z dne 13. decembra 2002 v zadevi Ehcon proti Komisiji (T-90/02 AJ, neobjavljen v Recueil).

Postopek in predlogi strank

18 Tožeča stranka je to tožbo pri sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložila 8. aprila 2004.

19 Komisija je z ločeno vlogo, vloženo v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 29. julija 2004, podala ugovor nedopustnosti v skladu s členom 114(1) Poslovnika.

20 Tožeča stranka je svoja stališča glede tega ugovora predložila 30. avgusta 2004.

21 Tožeča stranka Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

— Komisiji naloži plačilo 243.900 EUR, skupaj z zakonitimi zamudnimi obrestmi;

— podredno, Komisiji naloži plačilo 40.400 EUR, skupaj z zakonitimi zamudnimi obrestmi;

— Komisiji naloži plačilo stroškov.

22 Komisija v ugovoru nedopustnosti Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

— zavrže tožbo kot nedopustno;

— tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

23 Tožeča stranka v stališčih o ugovoru nedopustnosti Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

— ugovor nedopustnosti razglasi za neutemeljen;

— naj ga podredno zavrne;

— Komisiji naloži plačilo stroškov ugovora nedopustnosti.

Pravo

- 24 Na podlagi člena 114(1) Poslovnika lahko Sodišče prve stopnje na predlog stranke odloči o nedopustnosti, ne da bi odločalo o zadevi po temelju. V skladu z odstavkom 3 istega člena je nadaljevanje postopka ustno, razen če Sodišče prve stopnje ne odloči drugače.
- 25 Poleg tega v skladu s členom 111 Poslovnika lahko Sodišče prve stopnje, če očitno ni pristojno za odločanje o tožbi ali če je tožba očitno nedopustna ali očitno brez pravne podlage, odloči z obrazloženim sklepom, ne da bi nadaljevalo postopek.
- 26 V obravnavani zadevi Sodišče prve stopnje meni, da je na podlagi listin v spisu zadeva dovolj razjasnjena, da lahko sprejme odločitev brez nadaljevanja postopka.

Trditve strank

- 27 Komisija podaja ugovor nedopustnosti za tožbo v celoti, ker je tožba, ki jo je vložila tožeča stranka, zastarala v smislu člena 46 Statuta Sodišča.
- 28 Opozarja, da v skladu s sodno prakso kršitev nastane, ko nastane škoda (sklep Sodišča z dne 18. julija 2002 v zadevi Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi proti

Komisiji, C-136/01 P, Recueil, str. I-6565, točka 30). Poleg tega se zastaralni rok prekine le, če se pri sodišču Skupnosti vloži tožba ali če se na pristojno institucijo Skupnosti predhodno naslovi zahteva, vendar v zadnjem primeru pride do prekinitve le, če zahtevi sledi postopek, sprožen v rokih, ki so glede na primer določeni s sklicevanjem na člena 230 ES in 232 ES (sodba Sodišča z dne 5. aprila 1973 v zadevi Giordano proti Komisiji, 11/72, Recueil, str. 417, točka 6; sodba Sodišča prve stopnje z dne 18. septembra 1995 v zadevi Nölle proti Svetu in Komisiji, T-167/94, Recueil, str. II-2589, točka 30, in sklep Sodišča prve stopnje z dne 19. septembra 2001 v zadevi Jestädt proti Svetu in Komisiji, T-332/99, Recueil, str. II-2561, točka 47).

- 29 Razen stroškov, nastalih pri zbiranju dokazov za domnevno nezakonito ravnanje Komisije, naj bi škoda, za katero tožeča stranka zahteva povračilo, nastala z dnem, ko jo je Komisija obvestila o uradni odločbi glede zavrnitve njene ponudbe, to je 7. januarja 1997. V zvezi z omenjenimi stroški Komisija vseeno navaja, da ji je tožeča stranka s telefaksom 25. marca 1997 sporočila, da ima dovolj podatkov, da lahko sklepa o odgovornosti Komisije. Tako meni, da stroškov, ki so nastali po tem datumu, ni mogoče povrniti.
- 30 Ta tožba je bila vložena 8. aprila 2004, to je več kot dve leti po izteku petletnega zastaralnega roka, zato Komisija meni, da jo je treba zavreči kot nedopustno. Poleg tega opozarja, da čeprav je tožeča stranka 21. septembra 1999 pri službah Komisije vložila odškodninski zahtevek, njegovi zavrnitvi 11. januarja 2000 ni sledila tožba v rokih iz členov 230 ES in 232 ES, tako da ta odškodninski zahtevek ni mogel prekiniti zastaralnega roka. Enako naj bi veljalo za drugi odškodninski zahtevek, ki ga je tožeča stranka vložila 12. novembra 2001, Komisija pa ga je zavrnila 31. januarja 2002.
- 31 Nazadnje Komisija poudarja, da je tožeča stranka vedela, da zanjo velja zastaralni rok, kot je razvidno iz dopisov, naslovljenih na varuha človekovih pravic 12. januarja in 10. maja 1999.

- 32 Tožeča stranka meni, da je tožba v celoti dopustna.
- 33 Prvič, tožeča stranka trdi, da zastaralni rok začne teči šele z dnem, ko je zadevna oseba lahko izvedela za dogodke, zaradi katerih je upravičena do odškodnine. Vendar naj bi Komisija v odgovorih na številne prošnje, ki jih je nanjo naslovila tožeča stranka, da bi dobila pojasnila o tem, zakaj je bila njena ponudba v prvi fazi izbiranja zavrnjena, vedno trdila, da tožeča stranka nima dovolj izkušenj na področju hidroloških raziskav, pri čemer je to merilo razumljeno tako, da vključuje tudi načrtovanje opreme za čiščenje vode. Iz tega sledi, da je Komisija zavajala tožečo stranko, ki je šele leta 2000 lahko ugotovila, da jo je Komisija pri svoji odločitvi neenako obravnavala, to je takrat, ko ji je končno z lastnimi sredstvi uspelo pridobiti ponudbo drugega ponudnika, ki je sodeloval v drugi fazi.
- 34 Sodišče naj bi tudi navedlo, da se oseba, ki nasprotni stranki daje napačne podatke, zaradi tega dejstva ne more sklicevati na zastaranje tožbe zoper to stranko. Dosledne uporabe zastaralnega roka torej ne bi bilo mogoče razumno utemeljiti na podlagi načel pravne varnosti in dobrega delovanja sodnega organa (sodba Sodišča z dne 1. decembra 1998 v zadevi Levez, C-326/96, Recueil, str. I-7835).
- 35 Po mnenju tožeče stranke bi bilo logično in pravično sklepati, da zastaralni rok v skladu z načelom *contra non valentem agere non currit praescriptio* ni tekel do 22. oktobra 2001, to je do datuma, ko je varuh človekovih pravic v odločbi, s katero je odgovoril na pritožbo tožeče stranke, sklenil, da se zdi, da je Komisija diskriminatorno obravnavala ponudnike. Pred tem datumom zaradi pomanjkanja dokazov tožba zoper Komisijo namreč ne bi imela nobene možnosti za uspeh, kar naj bi dokazovalo to, da je varuh človekovih pravic zavračal predhodne pritožbe tožeče stranke.

- 36 Drugič, tožeča stranka navaja, da na datum, ko je Komisija zavrnila njeno ponudbo, škoda, za katero zahteva povračilo, še ni nastala. Šele v naslednjih letih naj bi neprekinjeno trpela škodo, ker ni mogla uporabiti in širiti svojega strokovnega znanja. Tudi škoda, ki jo je utrpela, ker je bilo drugo javno naročilo oddano drugemu ponudniku, je nastala šele s to dodelitvijo, to je 30. novembra 2000. Nazadnje, stroški, ki so nastali z zbiranjem dokazov zoper Komisijo in vložitev pritožbe pri varuhu človekovih pravic, naj bi nastali šele leta 2000.
- 37 Tretjič in zadnjič, tožeča stranka opozarja, da je 25. marca 2002 vložila predlog za brezplačno pravno pomoč za namen odškodninske tožbe zoper Komisijo. Ker je Sodišče prve stopnje zavrnilo ta predlog, tožeča stranka ni bila finančno sposobna vložiti tožbe prej, kot je vložila to tožbo.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 38 Člen 46 Statuta Sodišča določa:

„Tožbe proti Skupnostim v zadevah, ki izhajajo iz nepogodbene odgovornosti, zastarajo po petih letih od nastanka kršitve. Zastaralni rok se prekine, če se pri Sodišču vloži tožba ali če je oškodovanec predhodno naslovil svojo zahtevo na pristojno institucijo Skupnosti. V tem primeru je treba postopek sprožiti v dvomesečnem roku, predvidenem v členu 230 Pogodbe ES in členu 146 Pogodbe ESAE; kjer je to primerno, se uporabljajo določbe drugega odstavka člena 232 Pogodbe ES oziroma drugega odstavka člena 148 Pogodbe ESAE.“

39 V skladu s sodno prakso iz člena 288, drugi odstavek, ES izhaja, da sta nastanek nepogodbene odgovornosti Skupnosti in izvajanje pravice do odškodnine za nastalo škodo odvisna od izpolnitve vseh pogojev, to so nezakornost očitane ravnanja institucije, dejanska škoda in vzročna zveza med ravnanjem institucije in zatrjevano škodo (sodba Sodišča z dne 27. januarja 1982 v združenih zadevah Birra Wührer proti Svetu in Komisiji, 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 in 5/81, Recueil, str. 85, točka 9, in sklep Sodišča prve stopnje z dne 4. avgusta 1999 v zadevi Fratelli Murri proti Komisiji, T-106/98, Recueil, str. II-2553, točka 25), in da zastaralni rok za odškodninsko tožbo zoper Skupnost ne začne teči, dokler niso izpolnjeni vsi pogoji, ki se zahtevajo za obveznost povračila, in zlasti dokler škoda, ki jo je treba povrniti, ni konkretizirana (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Birra Wührer proti Svetu in Komisiji, točki 9 in 10).

40 V tem primeru je treba opozoriti, da tožeča stranka zahteva povračilo škode, ki je drugačne narave.

41 Pravzaprav primarno zahteva nadomestilo za:

- škodo, ki jo je utrpela, ker z njo ni bila sklenjena začetna pogodba, v višini neto dobička, ki bi ga ta posel prinesel, ocenjenega na 158.400 EUR (v nadaljevanju: škoda zaradi nepridobljenega spornega naročila);

- škodo, nastalo, ker je bil oškodovan njen ugled strokovnjaka za hidrološke raziskave, ker se je zmanjšal obseg dela, ker ni mogla širiti strokovnega znanja na področju hidroloških in povezanih raziskav in ker je morala razvijati

strokovno znanje na novem področju, kar je bilo ocenjeno na najmanj 60.000 EUR (v nadaljevanju: škoda zaradi oškodovanja ugleda, zmanjšanja obsega dela, nemožnosti za širjenje strokovnega znanja na področju hidroloških raziskav in zaradi razvoja strokovnega znanja na novem področju);

- izgubo priložnosti, da bi pridobila naslednje naročilo, ki je bilo 30. novembra 2000 dodeljeno družbi Haskoning, kar je bilo ocenjeno na 10 odstotkov čistega dobička te družbe, ustvarjenega ob tej priložnosti, to je 25.500 EUR (v nadaljevanju: škoda zaradi izgube možnosti za pridobitev naslednjega naročila).

42 Podredno tožeča stranka zahteva odškodnino za:

- izgubo priložnosti, da bi pridobila sporno naročilo, kar je ob upoštevanju, da je bilo na koncu prve faze izbranih šest podjetij, ocenjeno na 1/6 neto dobička, ki naj bi ga posel ustvaril, to je 26.400 EUR (v nadaljevanju: škoda zaradi izgube priložnosti za pridobitev spornega naročila);
- stroške, nastale zaradi sodelovanja v prvem postopku javnega razpisa, ki so ocenjeni na 10.000 EUR (v nadaljevanju: stroški postopka oddaje javnega naročila);
- stroške, nastale zaradi pritožb pri varuhu človekovih pravic in zaradi zbiranja dokazov zoper Komisijo, ocenjene na 4000 EUR (v nadaljevanju: stroški, nastali v postopku pred varuhom človekovih pravic za namen zbiranja dokazov).

Škoda, nastala na dan zavrnitve ponudbe tožeče stranke

- 43 Ugotoviti je treba, da so škoda zaradi nepridobljenega spornega naročila, škoda zaradi izgube priložnosti za pridobitev spornega naročila, stroški postopka javnega razpisa ter škoda zaradi oškodovanja ugleda, zmanjšanja obsega dela, nemožnosti za širjenje strokovnega znanja na področju hidroloških raziskav in zaradi razvoja strokovnega znanja na novem področju nastali z dnem, ko je Komisija zavrnila ponudbo tožeče stranke. Poleg tega ta zavrnitev pomeni tudi nastanek kršitve v smislu člena 46 Statuta Sodišča.
- 44 Ob tem je treba opozoriti, da je nesporno, da je omenjena zavrnitev nastala z odločbo Komisije z dne 7. januarja 1997 in da je Komisija na zahtevo tožeče stranke razloge za svojo odločitev opisala v dopisu z dne 13. marca 1997. Ugotoviti je treba še, da je tožeča stranka za to obrazložitev izvedela najpozneje 20. marca 1997, na datum njenega dopisa Komisiji, v katerem se sklicuje na dopis Komisije z dne 13. marca 1997.
- 45 V zvezi s škodo iz tega sledi, da so bili vsi pogoji za izvajanje pravice tožeče stranke do povračila škode izpolnjeni najpozneje 20. marca 1997 in da se je torej petletni zastaralni rok iztekel najpozneje 20. marca 2002.
- 46 Okoliščina, da je tožeča stranka pri Komisiji vložila dve zahtevi, 20. septembra 1999 in 12. novembra 2001, da bi dobila povračilo za škodo, ki naj bi jo utrpela, ne bi mogla pripeljati do drugačnega sklepa, če upoštevamo, da je nesporno, da tem zahtevam ni sledila tožba na podlagi členov 230 ES ali 232 ES.

47 V skladu s členom 46 Statuta Sodišča se zastaralni rok namreč prekine le s tožbo pri sodišču Skupnosti ali s predhodno zahtevo, naslovljeno na pristojno institucijo Skupnosti, vendar v zadnjem primeru pride do prekinitve le, če zahtevi sledi postopek, sprožen v roku, ki je glede na primer določen s sklicevanjem na člena 230 ES in 232 ES (zgoraj v točki 28 navedena sodba Giordano proti Komisiji, točka 6, sodba Sodišča prve stopnje z dne 25. novembra 1998 v zadevi Steffens proti Svetu in Komisiji, T-222/97, Recueil, str. II-4175, točki 35 in 42, in zgoraj v točki 28 navedeni sklep Jestädt proti Svetu in Komisiji, točka 47).

48 Ker je bila tožba vložena 8. aprila 2004, to je več kot sedem let po 20. marcu 1997, ko je začel teči petletni zastaralni rok, jo je treba, če je njen namen povračilo škode, razglasiti za zastarano in torej nedopustno.

49 Te ugotovitve ne more ovreči nobena trditev tožeče stranke.

50 Prvič, tožeča stranka trdi, da ni mogla vedeti za domnevno nezakonito ravnanje Komisije pred letom 2000, ko ji je uspelo dobiti ponudbo, ki je bila izbrana v fazi izbire in iz katere naj bi bilo razvidno, da ponudnik ni imel izkušenj na področju načrtovanja opreme za čiščenje vode. Tožeča stranka meni, ne da bi natančno določila, kdaj je dejansko lahko pridobila ta dokument, da bi bilo logično in pravično določiti 22. oktober 2001 kot datum, ko je začel teči zastaralni rok, to je datum, ko je varuh človekovih pravic sprejel odločbo na podlagi tega dokumenta in preiskave pri Komisiji, kajti pred tem tožeča stranka ni imela nobenega dokaza, tako da naj bi bila njena tožba obsojena na neuspeh.

- 51 Treba je opozoriti, da je nezakonitost ravnanja, ki jo tožeča stranka očita Komisiji in za katero je prepozno izvedela, pravzaprav v domnevni uporabi merila za izbor, to je izkušenj na področju načrtovanja opreme za čiščenje vode, ki naj po eni strani ne bi bilo navedeno med merili v javnem razpisu, po drugi pa naj bi bilo za tožečo stranko diskriminatorno uporabljeno.
- 52 V zvezi z nezakonitostjo, ki je posledica uporabe spornega merila, iz pregleda spisa izhaja, da je tožeča stranka vedela, da je bila njena ponudba zavrnjena na podlagi tega merila, od dopisa Komisije z dne 13. marca 1997 dalje. Poleg tega je treba ugotoviti, da je tožeča stranka v dopisu z dne 20. marca 1997 nasprotovala utemeljivki Komisije in trdila, da ima veliko izkušenj na področju hidroloških raziskav in da med merili za izbor niso bile navedene izkušnje na področju načrtovanja opreme za čiščenje vode. Tožeča stranka je iz tega sklepala, da je bila neupravičeno izključena iz postopka javnega razpisa, očitala primer slabega upravljanja in grozila, da bo vložila tožbo, če do 10. aprila 1997 ne bo prejela odgovora. Tožeča stranka je to trditev ponovila v odškodninskem zahtevku z dne 20. septembra 1999, naslovljenem na predsednika Komisije, v katerem je sklenila, da bo zadevo predložila Sodišču prve stopnje, če bo zahtevak zavrjen.
- 53 V zvezi z očitkom, da je bilo sporno merilo uporabljeno diskriminatorno, tožeča stranka navaja, da je za to izvedela šele leta 2000, ko ji je z lastnimi sredstvi uspelo pridobiti ponudbo družbe EDC, ki je bila izbrana na koncu prve faze, čeprav niti ona ni izpolnjevala tega pogoja.
- 54 Vendar je treba ne glede na to, da tožeča stranka ne predloži dokaza za to okoliščino, najprej znova ugotoviti, da je v dopisu z dne 20. septembra 1999 že razkrivala, da sporno merilo ni bilo uporabljeno za druge ponudnike, kot naj bi izhajalo iz poročila

Advisory Committee on Procurement and Contracts (svetovni odbori za javna naročila in pogodbe, v nadaljevanju: SOJNP), in da je Komisija tako kršila načelo prepovedi diskriminacije, ki izhaja iz člena 3(2) Direktive Sveta 92/50/EGS z dne 18. junija 1992 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil storitev (UL L 209, str. 1). Treba je še poudariti, da je tožeča stranka v dopisu varuhu človekovih pravic z dne 30. marca 1998, na katerega se sklicuje v svojem dopisu z dne 12. januarja 1999, že navajala goljufijo, favoritizem in slabo upravljanje, ki naj bi jih zagrešila Komisija. Zato je trditev tožeče stranke, da je šele leta 2000 izvedela, da je Komisija diskriminatorno uporabila sporno merilo, napačna.

55 Vsekakor iz točke 52 zgoraj izhaja, da je tožeča stranka že leta 1997 poznala glavni razlog za zavrnitev njene ponudbe, to je pomanjkanje izkušenj na področju načrtovanja opreme za čiščenje vode, ki mu je nasprotovala tako pri Komisiji in varuhu človekovih pravic kot v tej tožbi, glede na to, da to merilo ni bilo navedeno v javnem razpisu.

56 Zato tudi ob predpostavki, da bi tožeča stranka dejansko lahko izvedela za domnevno diskriminatorno uporabo spornega merila šele leta 2000 ali celo 22. oktobra 2001, ta okoliščina ne bi mogla vplivati na to, da se datum, ko začne teči zastaralni rok za odškodninsko tožbo, premakne na ta dan.

57 Treba je namreč opozoriti, da je naloga zastaranja uskladiti zaščito interesov oškodovane osebe in načelo pravne varnosti. Trajanje zastaralnega roka je bilo torej določeno tako, da se zlasti upošteva čas, ki ga potrebuje domnevno oškodovana stranka, da zbere ustrezne informacije z namenom morebitne tožbe in da preveri dejstva, na katera se je mogoče sklicevati v tožbi (zgoraj v točki 28 navedeni sklep Autosalone Ipsra dei Fratelli Rossi proti Komisiji, točka 28).

- 58 Tako je bilo razsojeno, da je trditev, da zastaralni rok začne teči z dnem, ko se žrtev natančno in podrobno seznanj z dejstvi o zadevi, napačna, kajti poznavanje dejstev ni eden od pogojev, ki morajo biti izpolnjeni, da začne teči zastaralni rok (zgoraj v točki 28 navedeni sklep Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi proti Komisiji, točka 31).
- 59 V tem primeru tako niti to, da naj bi tožeča stranka izvedela za dodatno informacijo v podporo njeni tožbi po tem, ko je Komisija 13. marca in 10. aprila 1997 obrazložila zavrnitev njene ponudbe, čeprav je že od začetka nasprotovala glavnemu razlogu zanjo, ki je hkrati dejanje, ki je povzročilo škodo, ne more vplivati na to, da bi kot začetek zastaralnega roka določili datum, ko je tožeča stranka izvedela za to informacijo.
- 60 Ta ugotovitev je še toliko bolj očitna, ker leta 2000, na dan, ko naj bi tožeča stranka pridobila ponudbo, ki je bila izbrana v prvi fazi, in celo na dan, ko je tožeča stranka menila, da ima dovolj informacij za vložitev odškodninske tožbe, to je, ko je varuh človekovih pravic 22. oktobra 2001 sprejel odločbo s kritiko Komisije, petletni zastaralni rok še ni potekel.
- 61 Iz tega sledi, da v nasprotju s situacijo, v kateri tožeča stranka ne more vložiti tožbe v razumnem roku, ker je prepozno izvedela za dejanje, ki je povzročilo škodo, v obravnavanem primeru ni mogoče prestaviti datuma, ko se izteče zastaralni rok, na poznejši datum, kot je datum običajnega izteka tega roka (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 7. novembra 1985 v zadevi Adams proti Komisiji, 145/83, Recueil, str. 3539, točki 50 in 51, in zgoraj v točki 28 navedeni sklep Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi proti Komisiji, točka 32).

- 62 Drugič, tudi trditve tožeče stranke, da je Komisija odgovorna za zastaranje tožbe, ker naj bi tožeči stranki dala napačne informacije, da bi prikrila zatrjevano nezakonitost v razpisnem postopku, ni mogoče sprejeti.
- 63 Res je, da je Sodišče v okviru uporabe Direktive Sveta 75/117/EGS z dne 10. februarja 1975 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z uporabo načela enakega plačila za moške in ženske (UL L 45, str. 19) pravzaprav menilo, da uporaba nacionalnega predpisa, ki povzroči – brez možnosti odstopanja – prekluzijo tožbe, ki jo vloži delavec, da bi izterjal neizplačana plačila ali odškodnino zaradi kršitve načela enakega plačila, medtem ko je tožba prepozno vložena, ker mu je delodajalec namenoma dajal napačne informacije, ni skladna s pravom Skupnosti (zgoraj v točki 34 navedena sodba Levez, točka 34).
- 64 Vendar tudi če bi Sodišče s tem uveljavilo splošno pravilo, je treba ugotoviti, da ga ni primerno uporabiti v tem primeru.
- 65 V nasprotju s položajem v zgornji zadevi v obravnavanem primeru okoliščina, tudi če bi bila resnična, da naj bi Komisija namerno zavajala tožečo stranko s tem, da ji je sporočila, da je zavrnila njeno ponudbo predvsem zato, ker ni imela izkušenj na področju načrtovanja opreme za čiščenje vode, ni moglo preprečiti tožeči stranki, da tožbo vloži v primernem roku.
- 66 Iz tega po eni strani izhaja, da je tožeča stranka od obrazloženega odgovora Komisije z dne 13. marca 1997 dalje vedela, da je bila njena ponudba zavrnjena, ker ni izpolnjevala pogoja v zvezi z izkušnjami na področju načrtovanja opreme za čiščenje

vode, in da je vedno izpodbijala pravilnost uporabe tega merila, kar očita tudi v tej tožbi. Po drugi strani, tudi če bi bilo mogoče sprejeti, da bi ravnanje Komisije lahko preprečilo, da bi se tožeča stranka v celoti zavedala, da jo je Komisija diskriminirala, je treba ugotoviti, da se je tožeča stranka že sklicevala na ta očitok na podlagi poročila SOJNP v svojem dopisu Komisiji z dne 20. septembra 1999 in da sama priznava, da se je seznanila s to okoliščino leta 2000, ko je pridobila ponudbo družbe EDC. Najpozneje v tem obdobju je tožeča stranka imela informacije, ki so bile po njenem mnenju nujne za vložitev te tožbe. Zato ni mogoče sprejeti, da bi zamudo, ugotovljeno pri vložitvi te tožbe, izključno ali celo pretežno povzročil odnos Komisije, saj je tožeča stranka imela možnost v roku vložiti tožbo, tudi po odločbi varuha človekovih pravic.

67 Tretjič, v nasprotju s tem, kar trdi tožeča stranka, ni razloga za mnenje, da je tožeča stranka škodo, domnevno nastalo zaradi oškodovanja ugleda, zmanjšanja obsega dela, nemožnosti za širjenje strokovnega znanja na področju hidroloških raziskav in zaradi razvoja strokovnega znanja na novem področju, trpela neprekinjeno. Čeprav namreč v skladu z ustaljeno sodno prakso zastaranje velja le za čas več kot pet let pred dejanjem prekinitve zastaranja, brez vpliva na pozneje nastale pravice (glej v tem smislu sodbi Sodišča prve stopnje z dne 16. aprila 1997 v zadevi Hartmann proti Svetu in Komisiji, T-20/94, Recueil, str. II-595, točka 132, in z dne 7. februarja 2002 v zadevi Kustermann proti Svetu in Komisiji, T-201/94, Recueil, str. II-415, točka 64), je to le v izjemnih okoliščinah, kjer je dokazano, da se je sporna škoda vsakodnevno obnavljala še po dejanju, ki jo je povzročilo. V obravnavanem primeru ni tako, kajti opisano škodo, če bi se izkazala za resnično, čeprav se je njen celotni obseg pokazal šele po zavrnitvi ponudbe tožeče stranke pri spornem naročilu, je vseeno takoj povzročila omenjena zavrnitev.

68 Četrtrič in zadnjič, trditev tožeče stranke, da pred to tožbo ni bila finančno sposobna vložiti tožbe zoper Komisijo, očitno ne more pripeljati do ugotovitve, da je ta tožba dopustna.

- 69 Treba je namreč opozoriti, da v skladu s členom 94(1) Poslovnika lahko stranka kadar koli zaprosi za brezplačno pravno pomoč, če ne more delno ali v celoti plačati stroškov postopka. Domnevna revščina tožeče stranke torej ne more biti razlog, s katerim bi upravičila prepozno vložitev tožbe.
- 70 Poleg tega je treba ugotoviti, da je bila tožeča stranka seznanjena s tem postopkom in ni dokazala, da je v položaju, zaradi katerega bi bila upravičena do brezplačne pravne pomoči, kajti 25. marca 2002 je vložila vlogo za brezplačno pravno pomoč, ki jo je Sodišče prve stopnje zavrnilo s sklepom z dne 13. decembra 2002.
- 71 Iz tega izhaja, da je v skladu z ugotovitvami iz točk 43 in 48 zgoraj tožba zastarala in da je zato nedopustna, če je njen namen povračilo škode zaradi nepridobljenega spornega naročila, izgube priložnosti za pridobitev spornega naročila, stroškov postopka javnega razpisa ter oškodovanja ugleda, zmanjšanja obsega dela, nemožnosti za širjenje strokovnega znanja na področju hidroloških raziskav in razvoja strokovnega znanja na novem področju.

Druga škoda

- 72 V zvezi s škodo zaradi izgube možnosti za pridobitev naslednjega naročila in stroški, nastalimi v postopku pred varuhom človekovih pravic za namen zbiranja dokazov, Sodišče prve stopnje meni, da je treba najprej preučiti utemeljenost zahtevka tožeče stranke (glej v tem smislu sodbi Sodišča z dne 26. februarja 2002 v zadevi Svet proti Boehringer, C-23/00 P, Recueil, str. I-1873, točki 51 in 52, in z dne 23. marca 2004 v zadevi Francija proti Komisiji, C-233/02, Recueil, str. I-2759, točka 26).

- 73 Prvič, tožeča stranka navaja, da ji je domnevno nezakonita zavrnitev ponudbe pri spornem naročilu povzročila škodo, ker je v razpisnem postopku, na katerega se je prijavila, izgubila možnost za pridobitev naslednjega naročila, ki je bilo 30. novembra 2000 dodeljeno družbi Haskoning (v nadaljevanju: naslednje naročilo). Trdi, da je to naročilo nadaljevanje naročila, ki je bilo predmet razpisnega postopka z dne 10. avgusta 1996 (v nadaljevanju: prvo naročilo), in da je bila zato neupravičeno v slabšem položaju kot družba Haskoning, ki ji je bilo dodeljeno že prvo naročilo.
- 74 Drugič, tožeča stranka trdi, da je utrpela tudi škodo v vrednosti stroškov, ki so nastali z zbiranjem dokazov zoper Komisijo, zlasti za ponudbo, ki jo je predložila družba EDC, in za pritožbi pri varuhu človekovih pravic.
- 75 V skladu z ustaljeno sodno prakso morajo biti za nastanek nepogodbene obveznosti Skupnosti izpolnjeni vsi med seboj povezani pogoji, in sicer nezakonitost očitane ravnanja institucij Skupnosti, obstoj resnične in gotove škode ter neposredna vzročna zveza med ravnanjem zadevne institucije in zatrjevano škodo (glej med drugim sodbo Sodišča prve stopnje z dne 9. julija 1999 v zadevi New Europe Consulting in Brown proti Komisiji, T-231/97, Recueil, str. II-2403, točka 29). Če eden od pogojev ni izpolnjen, je treba tožbo zavrniti v celoti, ne da bi bilo treba preučiti preostale pogoje za omenjeno odgovornost (sodbi Sodišča z dne 15. septembra 1994 v zadevi KYDEP proti Svetu in Komisiji, C-146/91, Recueil, str. I-4199, točka 81, in z dne 14. oktobra 1999 v zadevi Atlanta proti Evropski skupnosti, C-104/97 P, Recueil, str. I-6983, točka 65).
- 76 Vendar je treba opozoriti, najprej v zvezi z domnevno škodo zaradi izgube možnosti za pridobitev naslednjega naročila, da po eni strani tožeča stranka ni predložila nobenega podatka o predmetu javnega razpisa, ki naj bi leta 2000 sledil javnemu

razpisu z dne 10. avgusta 1996, in o povezavi med razpisoma. Zato ni mogoče ugotoviti, da obstaja kakršna koli vzročna zveza med domnevno nezakonito zavrnitvijo ponudbe tožeče stranke v prvem postopku javnega razpisa in škodo, ki naj bi jo ta utrpela zaradi izgube možnosti za pridobitev naslednjega naročila.

77 Po drugi strani je izgubo možnosti za pridobitev naslednjega naročila v vsakem primeru mogoče šteti za resnično in gotovo škodo le ob predpostavki, da bi ob neobstoju domnevno nepravilnega ravnanja Komisije tožeča stranka nedvomno dobila prvo naročilo. Vendar je treba poudariti, da ima naročnik v sistemu javnih razpisov, kot je ta, široko pravico do proste presoje, ko oddaja naročilo. Zato tožeča stranka ne bi imela zagotovil, da bo dobila prvo naročilo, če bi bila izbrana za sodelovanje v drugi fazi postopka javnega naročila (glej v tem smislu zgoraj v točki 75 navedeno sodbo *New Europe Consulting in Brown proti Komisiji*, točka 51), in ob tem celo ne bi bilo treba preveriti, ali je res izpolnjevala pogoje iz javnega razpisa.

78 Iz tega sledi, da ob predpostavki, da bi tožeča stranka lahko izgubila možnost za pridobitev prvega naročila, ker ni mogla sodelovati v drugi fazi prvega postopka javnega razpisa, in utrpela škodo, ki je vsekakor zastarala, samo ta izguba možnosti ne bi bila dovolj, da bi tožeči stranki povzročila resnično in gotovo škodo zaradi izgube možnosti za pridobitev naslednjega naročila, če bi držalo, da je to naročilo zadostno povezano s prvim naročilom.

79 Nato je treba v zvezi s škodo zaradi stroškov, nastalih pri pridobivanju določenih dokazov, zlasti ponudbe, ki jo je predložila družba EDC, opozoriti, da stroški, ki jih priglasijo stranke za namen sodnega postopka, sami po sebi niso škoda, ločena od stroškov postopka (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 10. junija 1999 v zadevi *Komisija proti Montorio*, C-334/97, Recueil, str. I-3387, točka 54). Sodišče prve

stopnje je poleg tega odločilo, da čeprav je na splošno pred sodno fazo postopka opravljen velik del pravnih opravil, se „postopek“ iz člena 91 Poslovnika nanaša le na postopek pred Sodiščem prve stopnje brez predhodne faze. To izhaja predvsem iz člena 90 Poslovnika, v katerem je opisan „postopek pred Sodiščem prve stopnje“ (glej v tem smislu sklep Sodišča prve stopnje z dne 24. januarja 2002 v zadevi Groupe Originy proti Komisiji, T-38/95 DEP, Recueil, str. II-217, točka 29 in navedena sodna praksa). Priznati take stroške kot škodo, ki jo je mogoče povrniti z odškodninsko tožbo, bi bilo zato v nasprotju z nepovračljivostjo stroškov, nastalih v predhodni fazi, kot izhaja iz zgoraj navedene sodne prakse.

80 Iz tega sledi, da tožeča stranka z odškodninsko tožbo ne more zahtevati povračila škode zaradi stroškov, ki so domnevno nastali pri pridobivanju določenih dokazov pred tem postopkom.

81 Prav tako ob predpostavki, da bi bilo treba tožečo stranko pravzaprav razumeti tako, da je stroške, ki so nastali zaradi pridobivanja zadostnih dokazov, povzročila Komisija z domnevno nezakonito opustitvijo predložitve poročila o rezultatih postopka oddaje Uradu za uradne publikacije Evropskih skupnosti v skladu s členoma 16 in 17(2) in naslednjimi odstavki Direktive 92/50, je treba ugotoviti, da tožeča stranka ne pokaže, kako bi ji predložitev tega poročila Uradu za publikacije prihranilo sporne stroške.

82 Poleg tega, kot je bilo že navedeno, tožeči stranki ni bilo treba pridobiti ponudbe, ki jo je predložila družba EDC, da bi na Sodišču prve stopnje lahko vložila odškodninsko tožbo.

- 83 Nazadnje je treba v zvezi s škodo zaradi stroškov, domnevno nastalih v postopku pred varuhom človekovih pravic, opozoriti, da je Pogodba z institucijo varuha človekovih pravic državljanom Unije ponudila alternativno sredstvo za tožbo pred sodiščem Skupnosti, da bi branili svoje interese. Ta zunajsodna alternativna pot ustreza posebnim merilom in nima nujno istega cilja kot tožba (sodba Sodišča prve stopnje z dne 10. aprila 2002 v zadevi Lamberts proti varuhu človekovih pravic, T-209/00, Recueil, str. II-2203, točka 65).
- 84 Poleg tega, kot je razvidno iz členov 195(1) ES ter 2(6) in (7) Sklepa Evropskega parlamenta 94/262/ESPJ, ES, Euratom z dne 9. marca 1994 o pravilih in splošnih pogojih, ki urejajo opravljanje funkcije varuha človekovih pravic (UL L 113, str. 15), obeh sredstev ni mogoče uporabiti vzporedno. Čeprav namreč pritožbe, predložene varuhu človekovih pravic, ne vplivajo na rok, ki velja za predložitev zadeve sodišču Skupnosti, mora varuh človekovih pravic kljub temu prenehati obravnavo pritožbe in jo razglasiti za nedopustno, če je zadevni državljan pri sodišču Skupnosti hkrati vložil tožbo v zvezi z istimi dejstvi. Zato mora državljan presoditi, katero od obeh razpoložljivih sredstev bo lahko bolje služilo njegovim interesom (zgoraj v točki 83 navedena sodba Lamberts proti varuhu človekovih pravic, točka 66).
- 85 Iz tega izhaja, da je bila odločitev tožeče stranke, da vložil zadevni pritožbi pri varuhu človekovih pravic, njena samostojna izbira in da tako ravnanje zanj ni bilo obvezno, preden bi lahko pravilno vložila svojo tožbo pri Sodišču prve stopnje.
- 86 Zato tožeči stranki ni uspelo dokazati neposredne vzročne zveze med domnevnimi stroški, nastalimi v postopku pred varuhom človekovih pravic, in očitanimi nezakonitostmi. Svobodna izbira državljana, da predloži zadevo varuhu človekovih pravic, namreč ne more biti neposredna in nujna posledica primerov slabega upravljanja, ki bi jih morebiti lahko pripisali institucijam in organom Skupnosti.

- 87 Iz tega sledi, da je treba zahtevo tožeče stranke za povračilo škode zaradi izgube možnosti za pridobitev naslednjega naročila in stroškov, nastalih v postopku pred varuhom človekovih pravic za namen zbiranja dokazov, zavrniti kot očitno neutemeljeno, ne da bi bilo treba odločiti o njeni dopustnosti.
- 88 Zato je treba tožbo delno zavreči kot nedopustno ter delno zavrniti kot očitno neutemeljeno.
- 89 Zato ni treba sprejeti predloga tožeče stranke za vabljenje prič, g. Trouwborsta, g. Brinkmana in g. Södermana. Vsekakor je treba ugotoviti, da v predlogu ni natančno navedeno, o katerih dejstvih in iz katerih razlogov bi bilo treba te priče zaslišati, in da predlog torej ne izpolnjuje zahtev iz člena 68(1), drugi pododstavek, Poslovnika.

Stroški

- 90 V skladu s členom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Tožeča stranka s predlogi ni uspela, zato se ji naloži plačilo stroškov v skladu s predlogi Komisije.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (tretji senat)

sklenilo:

- 1. Tožba se delno zavrže kot nedopustna in delno zavrne kot očitno neutemeljena.**
- 2. Tožeča stranka nosi stroške postopka.**

V Luxembourggu, 14. septembra 2005.

Sodni tajnik

H. Jung

Predsednik

M. Jaeger